

Jan Kordos

PROFESOR JANUSZ BUGA (1929-2015)
WSPOMNIENIE

[słowa kluczowe: wspomnienie, Janusz Buga, ekonomia, ekonometria, statystyka, WSM]

Streszczenie

Profesor Janusz Buga, zmarły w kwietniu 2015 roku w wieku 85 lat, ponad 60 lat swojego życia poświęcił nauce. Pracował w wielu instytucjach naukowo-badawczych i uczelniach, prowadził wykłady, pisał artykuły naukowe, podręczniki, książki, brał aktywny udział w konferencjach naukowych w kraju i zagranicą oraz kierował instytucjami naukowo-badawczymi.

We wspomnieniu przedstawiono w ogólnym zarysie drogę naukową Profesora, Jego osiągnięcia naukowo-badawcze i instytucje, w których pracował.

* * *

1. Droga naukowa Profesora Janusza Bugi¹

Janusz Buga szkołę średnią im. S. Żeromskiego w Warszawie ukończył w 1950 roku i w tym też roku rozpoczął studia w Szkole Głównej Planowania i Statystyki (obecnie Szkoła Główna Handlowa) w Warszawie, które ukończył w 1958 r. W latach 1958-1962 studiował – na prawach wolontariusza – matematykę na Wydziale Matematyki i Mechaniki Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 1967 *obronił pracę doktorską* na Wydziale Ekonomiki Produkcji Akademii Ekonomicznej w Krakowie, *uzyskując stopień doktora nauk ekonomicznych*. W 1968 roku na podstawie oceny dorobku naukowego i badawczego otrzymał

¹ Archiwum Głównego Urzędu Statystycznego. Dokumentacja Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie.

https://pl.wikipedia.org/wiki/Janusz_Buga

<http://nauka-polska.pl/dhtml/raporty/ludzieNauki?rtype=opis&lang=pl&objectId=49091>

– nadany przez Centralną Komisję Kwalifikacyjną – *tytuł samodzielnego pracownika naukowo-badawczego*. W roku 1981 w rezultacie kolokwium habilitacyjnego w Szkole Głównej Planowania i Statystyki *uzyskał stopień doktora habilitowanego nauk ekonomicznych* w zakresie programowania matematycznego. 15 grudnia 1988 roku z rąk Prezydenta RP Janusz Buga otrzymuje *tytuł profesora*. Specjalnością Profesora była: *ekonometria, statystyka, teoria ekonomii*.

Przedmiotem prac naukowych i badawczych Profesora Bugi były: *zagadnienia analizy rynku (popyt, podaż, ceny), lokalizacji sieci handlowej, optymalizacja decyzji w zakresie transportu, produkcji i inwestycji*. Był *jednym z pierwszych autorów*, który *zastosował w praktyce gospodarczej metody programowania liniowego*. Uzyskane rezultaty przyczyniły się do rozszerzenia tych metod na wiele dziedzin gospodarki przez różne ośrodki naukowo-badawcze kraju.

Profesor Janusz Buga *pracę naukowo-badawczą rozpoczął w 1953 roku jako asystent naukowo-badawczy* w Instytucie Handlu Wewnętrznego w Warszawie. Przedmiotem jego pracy była problematyka lokalizacji sieci handlowej, w tym ekonomiczna i ekonometryczna analiza rynku, a następnie zagadnienia optymalizacji decyzji w dziedzinie przebiegów towarowych i lokalizacji obiektów handlowych. W okresie pracy w Instytucie Handlu Wewnętrznego *napisał około 60 prac naukowych, z których kilka było opublikowanych w NRD i na Węgrzech*. Wykonał samodzielnie i wspólnie ze swoimi współpracownikami kilkanaście poważnych ekspertyz w zakresie obrotu towarowego dla potrzeb Ministerstwa Handlu Wewnętrznego i Komisji Planowania przy Radzie Ministrów. *Od 1963 roku Profesor Buga rozpoczął działalność dydaktyczną* w ramach ośrodka doskonalenia Ministerstwa Handlu Wewnętrznego, a potem w Towarzystwie Wolnej Wszechnicy Polskiej. W obu przypadkach przedmiotem prowadzonych zajęć były zagadnienia analizy rynku, ze szczególnym uwzględnieniem metod badania popytu konsumpcyjnego oraz sprawy optymalizacji produkcji i transportu.

Uważa się, że Profesor Buga był w kraju *jednym z pierwszych autorów pracy poświęconej praktycznym zastosowaniom metod matematycznych do optymalizacji przewozów towarów masowych*. Za prace z tej dziedziny *otrzymał w 1963 r. nagrodę Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego*.

W Instytucie Handlu Wewnętrznego pełnił funkcję kierownika pracowni Zastosowań Matematyki w Obrocie Towarowym. *W 1968 roku został powołany na stanowisko samodzielnego pracownika naukowo-badawczego*. Od sierpnia 1968 r. Profesor pracuje krótko w Zakładzie Badawczym Przemysłu Piekarniczego na stanowisku kierownika pracowni ekonomicznej, a od 1969 do listopada 1972 r. – w Instytucie Planowania. *Od 1969 roku rozpoczął prowadzenie zajęć*

w Szkole Głównej Planowania i Statystyki przy Katedrze Ekonometrii, gdzie od roku 1972 zostaje zatrudniony na pół etatu. Przedmiotem prowadzonych zajęć były modele i metody ekonometryczne oraz modele i metody programowania matematycznego. Prace na tej uczelni kontynuuje do końca 1979 roku. W roku 1967 zostaje konsultantem Komitetu Nauki i Techniki ds. optymalizacji transportu towarowego w Polsce. Utworzony przez Niego zespół konsultantów wykonuje poważne zadania aplikacyjne, w zasadniczy sposób zmieniające zasady budowy planów przewozowych ponad 25 grup towarów masowych. Za uzyskane wyniki otrzymuje Profesor Buga specjalną nagrodę Komitetu Nauki i Techniki. W latach 1965-1967 wygłasza cykl wykładów dla pracowników naukowych Instytutu Badania Rynku oraz Instytutu Transportu w Lipsku, Berlinie oraz Dreźnie. W latach 1970-1974 współpracował z Instytutem Automatyzacji Systemów Zarządzania Wojskowej Akademii Technicznej, gdzie wykonał kilka większych opracowań dla potrzeb przemysłu, głównie motoryzacyjnego. Jedno z tych opracowań o dużym znaczeniu dla teorii i praktyki planowania, było prezentowane na międzynarodowym seminarium badań operacyjnych, spotykając się ze szczególnym zainteresowaniem wielu znanych uczonych.

Od listopada 1972 r. Profesor przenosi się do pracy w byłym Centralnym Ośrodku Doskonalenia Kadr Kierowniczych, który zostaje w 1973 r. przekształcony w Instytut Doskonalenia Kadr Kierowniczych Administracji Państwowej, a następnie w Instytut Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr. W dalszym ciągu Profesor skupia swoje zainteresowania w dziedzinie wykorzystania metod matematycznych w procesie wypracowania racjonalnych decyzji gospodarczych. Kieruje procesem dydaktycznym udoskonalającym kierowniczą kadrę gospodarki żywnościowej, zapoznając ją z nowoczesnymi metodami zarządzania. Z Jego inicjatywy liczna grupa słuchaczy przeprowadza udane próby zastosowania metod optymalizacyjnych w wielu dziedzinach rolnictwa i przemysłu rolno-spożywczego. Uzyskane efekty stają się dodatkowym bodźcem skłaniającym coraz liczniejsze zespoły słuchaczy do operatywnego posługiwania się nowoczesnymi metodami w zarządzaniu. Za uzyskane rezultaty Minister Rolnictwa przyznaje Profesorowi resortową odznakę „Zastużony dla rolnictwa”.

W latach 1975-1977 Profesor Buga – wspólnie z Profesorem Wiesławem Sadowskim² – prowadzą wykłady nt. zastosowania metod optymalizacyjnych w praktyce i podejmowania decyzji dla kadry kierowniczej w centralnych urządach administracji państwowej.

² W. Sadowski (1976). *Teoria podejmowania decyzji: wstęp do badań operacyjnych*, PWE, Warszawa. W. Sadowski (1981), *Decyzje i prognozy*, PWE, Warszawa.

Za działalność publikacyjną, a szczególnie za książkę pt. „*Zagadnienia transportowe w programowaniu liniowym*”, otrzymuje Profesor w 1975 r. nagrodę Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. W tym roku prezentuje na międzynarodowym seminarium badań operacyjnych w Egerze (Węgry), wspólnie z prof. W. Grabowskim, oryginalną koncepcję wieloszczeblowego, optymalnego planowania. Znajduje to swoje odzwierciedlenia w pracy „*Progress in Operation Researches*” wydanej przez North Holland Publishing Company³.

W Instytucie Organizacji Zarządzania i Doskonalenia Kadr Profesor kierował Zakładem Metod Matematyczno-Ekonomicznych do października 1981 r., a Zakładem Techniki Zarządzania do końca 1982 r. *Od stycznia 1983 r. do września 1985 r. Profesor pełnił funkcję dyrektora Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych Głównego Urzędu Statystycznego i Polskiej Akademii Nauk (ZBS-E GUS i PAN)*. W tym okresie ściśle współpracowałem z Profesorem, o czym chciałby dalej wspomnieć. Od października 1985 r. do końca 2012 r. Profesor pracował na Wydziale Ekonomicznym Politechniki Radomskiej. Kierował Katedrą Zastosowań Matematyki i Statystyki w Ekonomii, wykładał, publikował podręczniki oraz prowadził prace naukowo-badawcze. *Od września 1995 r. do końca września 2004 r. Profesor Buga pracował w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie*. Pełnił funkcję kierownika Katedry Statystyki i Ekonometrii, prowadził wykłady ze statystyki, ekonometrii, kierował pracami katedry oraz pisał podręczniki ze statystyki. Z Jego inicjatywy rozpocząłem pracę w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie w 2004 roku, o czym wspomnę dalej.

Od października 2004 r. do 5 kwietnia 2015 roku pracował na Wydziale Zarządzania i Marketingu w Wyższej Szkoły Finansów i Zarządzania w Warszawie. Był dziekanem tego Wydziału⁴. Prowadził wykłady ze statystyki, matematyki i innych przedmiotów związanych z Jego specjalizacją.

2. Publikacje Profesora Bugi

Profesor Buga opublikował: *8 podręczników, 7 monografii, 5 skryptów, ok. 50 oryginalnych artykułów w czasopiśmie i wydawnictwach książkowych, 12 referatów na konferencjach krajowych i międzynarodowych*.

³ Progress in operations research., Amsterdam; London: North-Holland Pub. Co., 1976.

⁴ <http://uczelnie.org/uczelnia/312>

Najważniejsze publikacje Profesora:

1. J. Buga, H. Kassyk-Rokicka, *Podstawy statystyki opisowej*, Vizja Press & IT, Warszawa 2008.
2. Buga, H. Kassyk-Rokicka. *Podstawy statystyki opisowej*, Warszawa: BIG-MAR Chudy & Pierzycki, 2001.
3. Buga, *Statystyka opisowa w przykładach*, Wyd. Politechniki Radomskiej, Radom 2000.
4. Buga, *Wstęp do statystyki matematycznej z elementami statystycznej kontroli jakości*, Wyd. Politechniki Radomskiej, Radom, 2004.
5. Buga, I. Nykowski, *Zagadnienia transportowe w programowaniu liniowym*, Wyd. 2 popr. i rozszerz. Warszawa PWN, 1974.
6. *Zadania z algebry liniowej i programowania liniowego* / I. L. Kalichman; [tł.: I. Nykowski (rozdz. I- V), J. Buga (rozdz. VI-VIII)]. Warszawa: PWN., 1974.
7. *Elementy ekonometrii i programowania matematycznego* / pod red. Wiesława Sadowskiego; [aut.: Janusz Buga et al.]. – [Wyd. 3]. Warszawa, PWN, 1985.
8. J. Buga, T. Kuszewski, *Tendencje zmian strukturalnych w Polsce i w wybranych krajach*, Warszawa: IRiSS, 1997.
9. J. Buga, T. Kuszewski, *Badania zależności między wybranymi kategoriami makroekonomicznymi*, Warszawa: IRiSS, 1993.
10. Praca pod redakcją M. Lesza (współautor: J. Buga), *Ekonometria a praktyka planowania*, PWE, Warszawa, 1965.

3. Moja współpraca z Profesorem Januszem Bugą

Do roku 1983 spotykaliśmy się z Profesorem Bugą zwykle na konferencjach i seminariach naukowych, a także na zebraniach naukowych Szkoły Głównej Planowania i Statystyki. Moja ścisła współpraca z Profesorem rozpoczęła się od początku 1983 roku, z chwilą mianowania Profesora dyrektorem Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych Głównego Urzędu Statystycznego i Polskiej Akademii Nauk⁵.

⁵ Zakład Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN prowadził działalność naukowo-badawczą przez 38 lat. Został utworzony w 1966 r., a zakończył działalność w roku 2004. Zob.: <http://www.nettax.pl/dzienniki/dugus/2004/4/poz.22.htm>

Był to zarówno bardzo trudny okres dla naszej statystyki publicznej, a także bardzo ważny dla jej dalszego rozwoju. Po okresie stanu wojennego w latach 1981-1982, podjęte zostały próby przystosowania polskiej statystyki do standardów europejskich. Mieliśmy pewne doświadczenia z poprzednich lat, ale zdawaliśmy sobie sprawę z konieczności zmiany systemu badań statystycznych, ograniczenia sprawozdawczości statystycznej, podjęcia nowych badań, a przede wszystkim prowadzenia na szeroką skalę prac naukowo-badawczych ze statystyki. Prezesem Głównego Urzędu Statystycznego w sierpniu 1980 roku został Profesor Wiesław Sadowski, który w przeszłości współpracował ściśle z Profesorem Bugą. Pamiętam jak Prezes Wiesław Sadowski na jednym z posiedzeń Prezydium Kolegium GUS w 1982 r. uzasadniał decyzję mianowania Profesora Bugę dyrektorem ZBS-E GUS i PAN, podkreślając Jego osiągnięcia naukowo-badawcze i organizacyjne.

W tym okresie Zakład Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS i PAN zajmował się prowadzeniem prac naukowych w dziedzinie teorii i zastosowań statystyki w odniesieniu do zjawisk ekonomicznych i społecznych, w celu pogłębienia teorii statystyki oraz metodologii badań i analiz statystycznych. Problematyka podejmowanych przez placówkę prac naukowo-badawczych uwzględniała istotne dla nauki i praktyki gospodarczej zagadnienia, takie jak rozpoznanie ograniczeń rozwojowych Polski, sposobów ich przewyżczenia oraz ocen ich znaczenia dla procesów integracji europejskiej. Tak więc, Zakład Naukowo-Badawczy Głównego Urzędu Statystycznego i Polskiej Akademii Nauk prowadził badania w zakresie statystyki teoretycznej i stosowanej, metody reprezentacyjnej, ekonometrii, modelowania ekonomicznego, rachunków narodowych, ekonomii regionów i analiz polityki gospodarczej, wykonywał ekspertyzy dla centralnych urzędów administracji państwowej, jak np. Ministerstwo Finansów, Ministerstwo Gospodarki, Rządowe Centrum Studiów Strategicznych.

W latach 1983-1985 dość ściśle współpracowałem z Profesorem Bugą, gdyż byłem członkiem Rady Naukowej ZBS-E GUS i PAN, pracowałem aktywnie w Komisji Matematycznej GUS, która podlegała placówce naukowej kierowanej przez Profesora Bugę, a także pełniłem funkcję dyrektora Departamentu Badań Społecznych GUS, która to jednostka podejmowała budowę zintegrowanego systemu badań gospodarstw domowych, a także zmieniała system badania cen konsumpcyjnych oraz metody obliczeń wskaźników kosztów utrzymania. W tym czasie podejmowaliśmy decyzje dotyczące prac naukowo-badawczych, których wyniki były publikowane w różnych okresach⁶.

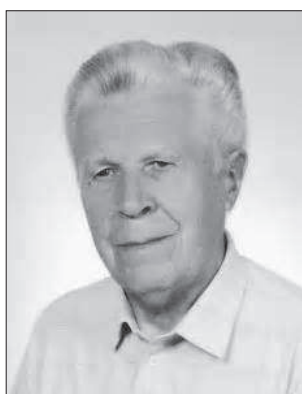
⁶ Wiele publikacji ZBSE GUS i PAN zostało wydanych w serii: "Z prac Zakładu Badań Statystyczno-Ekonomicznych GUS". Niektóre z nich można jeszcze znaleźć w Internecie.

Profesor Janusz Buga (1929-2015)

Po zakończeniu pracy Profesora w Głównym Urzędzie Statystycznym, spotykaliśmy się zwykle na konferencjach naukowych lub jako recenzenci na obronach prac doktorskich lub habilitacyjnych na różnych uczelniach, a także na spotkaniach okolicznościowych. Na jednym ze spotkań naukowych w 2003 roku w czasie obrony pracy doktorskiej, Profesor Buga zaproponował mi rozważenie pracy w Wyższej Szkole Menedżerskiej (WSM) w Warszawie. Tak więc, jak już wspominałem, z Jego inicjatywy rozpocząłem pracę w Wyższej Szkole Menedżerskiej w Warszawie w 2004 roku. Przekonywał mnie, że Wyższa Szkoła Menedżerska rozwija się dynamicznie, podejmuje różne kierunki badań naukowych i dydaktycznych, dużo miejsca poświęca problematyce jakości, którą szczególnie interesowałem się od wielu lat. Rozważaliśmy zakres moich ewentualnych zajęć dydaktycznych oraz prac naukowo-badawczych. Ustaliliśmy, że będę ewentualnie prowadził wykłady ze statystyki matematycznej, wnioskowania statystycznego, a także ze statystyki ogólnej, gdy zajdzie taka potrzeba. Podkreślał, że znajdę poparcie Uczelni w moich pracach naukowo-badawczych i kontaktach zagranicznych.

Przedstawiłem tu w ogólnym zarysie drogę naukowo-badawczą Profesora Janusza Bugi. Zdaję sobie sprawę, z subiektywnego ujęcia niektórych zagadnień na podstawie dostępnej dokumentacji w GUS, WSM, Internecie i kontaktów telefonicznych, a także osobistych wspomnień, popartych wybranymi publikacjami GUS, a także niektórych moich własnych. Prace naukowo-badawcze Profesora Bugi i podjęte decyzje w instytucjach, którymi kierował miały istotny wpływ na dalszy rozwój naszej statystyki.

Profesor Janusz Buga pochowany został w kolumbarium na cmentarzu na Starych Powązkach w Warszawie.

Ryc. 1. Fotografia profesora Janusza Buga

Źródło: Archiwum GUS